

Mottagare
Regionstyrelsen

Revidering av åtgärdsprogram för luftpartiklar

Regionstyrelsens förslag till beslut i regionfullmäktige

- Miljö- och byggnämndens förslag till "*Åtgärdsprogram för luftpartiklar (PM10) 2026–2031*" godkänns.

Förslag till beslut i regionstyrelsen

- Regionstyrelsen godkänner informationen.

Sammanfattning

Regionfullmäktige beslutade 2025-02-07 (§11) att miljö- och byggnämnden ska återkomma till regionfullmäktige med ett reviderat åtgärdsprogram för luftpartiklar (PM10). Det reviderade åtgärdsprogrammet ersätter därmed det tidigare programmet från 2019. Syftet med åtgärdsprogrammet är att säkerhetsställa en god luftkvalitet utomhus på Gotland. Målet är att klara nya gränsvärden för PM10 årligen från 2026, så att miljökvalitetsnormen kan uppnås.

Regionstyrelseförvaltningens samlade bedömning är att teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningens revidering av åtgärdsprogrammet för luftpartiklar är väl utförd. Hänsyn har tagits till att gränsvärdena för miljökvalitetsnormen för luft skärps 2030. Programmets struktur är också tydligare, med en uppdelning i Region Gotlands respektive Trafikverkets direktverkande åtgärder kring halkbekämpning, städning och dammbindning och ett stort antal förebyggande åtgärder.

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning är att befintlig ekonomisk ram täcker de flesta åtgärderna, men att det kan krävas extra finansiering till större investeringar inom trafikräkning, trafikplanering och grön infrastruktur.

Ärendebeskrivning

Regionfullmäktige beslutade 2025-02-07 (§11) att miljö- och byggnämnden ska återkomma till regionfullmäktige med ett reviderat åtgärdsprogram för luftpartiklar (PM10) och att programmet därvidlag skulle beakta eventuellt skärpta gränsvärden avseende miljökvalitetsnormen för luft. En bakgrund till uppdraget finns beskriven i beslutet.

Syftet med åtgärdsprogrammet är att säkerhetsställa en god luftkvalitet utomhus på Gotland. Målet är att klara nya gränsvärden för PM10 årligen från 2026, så att miljökvalitetsnormen kan uppnås.

Arbetet har utförts av en förvaltningsövergripande arbetsgrupp i bred samverkan internt och externt, samt med stöd av SLB-analys (Stockholms Luft- och bulleranalys, en enhet inom Stockholms stads miljöförvaltning) och Naturvårdsverket.

Åtgärdsprogrammet har under framtagandeprocessen varit på samråd. Samrådstillfällen har anordnats med allmänhet och näringsliv, och inkomna synpunkter har besvarats i samrådsredogörelsen (bilaga 2). En lagstadgad miljöbedömning följer också med programmet (bilaga 1).

Det reviderade åtgärdsprogrammet ersätter det tidigare programmet från 2019. Som underlag har åtgärder för 2019–2025 utvärderats och en omvärldsanalys av andra kommuners åtgärder har utförts. Effekten av vissa åtgärder har beräknats av SLB-analys (bilaga 3).

Indelning har gjorts mellan åtgärder med direkt effekt och förebyggande insatser, för att rapporteringskravet till EU inte ska bli för omfattande.

Åtgärdsprogrammet är framtaget i samverkan med Trafikverket, som ansvarar för egna åtgärder.

Miljö- och byggnämndens tillsynsansvar har förtydligats. Vaghållares åtgärder har förankrats för att skapa samsyn och underlätta tillsynsprocessen.

Arbetsgrupp och styrgrupp kommer göra årlig uppföljning. Under 2028 ska en omfattande utvärdering återrapporteras till nämnderna. Liksom under den tidigare åtgärdsperioden 2019–2025 är det lämpligt att regionfullmäktige får ta del av dessa återkommande utvärderingar.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningens samlade bedömning är att teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningens revidering av åtgärdsprogrammet för luftpartiklar är väl utförd. Programmets struktur är tydligare än i föregående program, med en uppdelning i Region Gotlands respektive Trafikverkets direktverkande åtgärder kring halkbekämpning, städning och dammbindning och ett stort antal förebyggande åtgärder. Hänsyn har tagits till att gränsvärdena för miljökvalitetsnormen för luft skärps 2030.

Sammanlagt inkom 15 externa och ett internt yttrande under samrådet. De många synpunkter som framkom har påverkat struktur och innehåll i åtgärdsprogrammet på ett bra sätt. Det har även lett till att dialogen mellan teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen och exempelvis näringslivet (representerat av Gotlands Förenade Besöksnärings, Visby Centrum och Tillsammans Gotland) i dessa frågor ska fortsätta och utvecklas. Det gäller också dialogen med utbildnings- och arbetslivsförvaltningen. Luftkvaliteten i och kring skolorna är en viktig skolhälso- och arbetsmiljöfråga.

Det framkom också många synpunkter under samrådet som inte direkt hade koppling till åtgärdsprogrammets åtgärder – till exempel kring trafikåtgärder, kollektivtrafik och hamnverksamhet. Dessa synpunkter har skickats till ansvariga avdelningar inom teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen för hantering.

Den interna förankringen får betecknas som god. Arbetsgruppen var från början förvaltningsövergripande, men efter förvaltningssammanslagningen 1 januari 2026 är allt arbete med luftkvalitetfrågorna samlade inom en förvaltning. Arbetet kan därmed ledas effektivt av en och samma förvaltningsledning. Regionstyrelseförvaltningen har varit representerad i projektets styrgrupp. Vidare har förslaget till åtgärdsprogram godkänts av både tekniska nämnden (TN § 68/2026) och miljö- och byggnämnden (MBN § 41/2026).

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning är att befintlig ekonomisk ram täcker de flesta åtgärder. Det kan krävas extra finansiering till större investeringar inom trafikräkning, trafikplanering och grön infrastruktur. Förvaltningen menar dock att finansieringsbehovet skulle kunna öka framöver om mätningar visar att fler åtgärder behövs.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

Ej aktuellt

Beslutsunderlag

Regionfullmäktige 2025-02-26, § 11

Förslag till åtgärdsprogram för luftpartiklar (PM10) 2026–2031

Bilaga 1. Delegationsbeslut och undersökning om betydande miljöpåverkan

Bilaga 2. Samrådsredogörelse

Bilaga 3. SLB 37/2025 Beräkningar av åtgärder mot höga partikelhalter (PM10) som underlag till åtgärdsprogram för Visby, Gotland

Miljö- och byggnämnden 2026-03-31, § 41

Tekniska nämnden 2026-04-02, § 68

Tjänsteskrivelse regionstyrelseförvaltningen 2026-04-08

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Länsstyrelsen i Gotlands län

Tekniska nämnden

Miljö- och byggnämnden